

26 Upadek PRL

WYMAGANIA WYNIKAJĄCE Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

XL. Dekada 1981–1989. Uczeń:

3) wyjaśnia przyczyny zawarcia porozumień okrągłego stołu, przedstawia głównych uczestników i opisuje postanowienia

XLI. Narodziny III Rzeczypospolitej. Uczeń:

1) opisuje kluczowe przemiany ustrojowe w latach 1989–1997

CELE LEKCJI

Uczeń:

ZNA

- daty: 1983, 1988, II–IV 1989, VI 1989, XII 1989,
- postać: Michaiła Gorbaczowa,
- przyczyny, które skłoniły komunistów do podjęcia rozmów z opozycją,
- najważniejszych uczestników obrad okrągłego stołu,
- główne postanowienia obrad okrągłego stołu,
- wyniki pierwszych częściowo wolnych wyborów do sejmu i senatu.

ROZUMIE

- pojęcia: rozmowy okrągłego stołu, porozumienia okrągłego stołu, „Gazeta Wyborcza”, Jesień Narodów, III Rzeczpospolita,
- znaczenie decyzji o wyborze do rozmów stołu w kształcie okręgu,
- znaczenie obrad okrągłego stołu.

POTRAFI

- przedstawić sytuację polityczną w Polsce w latach 1983–1989,
- przedstawić okoliczności, w jakich doszło do rozmów okrągłego stołu,
- scharakteryzować i ocenić postanowienia okrągłego stołu,
- przedstawić proces upadku PRL,
- wyjaśnić, jak doszło do powstania rządu Tadeusza Mazowieckiego,
- wymienić decyzje podjęte przez sejm w XII 1989 r. i ocenić ich znaczenie,
- opisać działania podjęte przez „Solidarność” w ramach kampanii przed wyborami w 1989 r.,
- odnieść się do różnych współczesnych opinii na temat obrad okrągłego stołu.

CZAS ZAJĘĆ

1 godzina lekcyjna.

I. Wprowadzenie

Podajemy temat i cele lekcji.

Czytamy tekst źródłowy ► [PDF](#) i przybliżamy okoliczności wygłoszenia homilii przez Jana Pawła II. Następnie interpretujemy temat lekcji.

II. Rozwinięcie

Metodą wykładu przedstawiamy najważniejsze wydarzenia, do jakich doszło po zniesieniu przez władze stanu wojennego. Zwracamy uwagę na wpływ sytuacji panującej w ZSRR na pozycję komunistów w kraju. Charakteryzujemy także sytuację gospodarczą państwa – pogłębiający się kryzys, puste sklepy, rosnący dług zagraniczny. Wyjaśniamy, że brak działań ze strony władz doprowadził do wybuchu dwóch kolejnych fal protestów społecznych w 1988 r. Pierwsza została stłumiona, zaś druga postawiła komunistów przed poważnym dylematem – tłumić protest siłą czy zdecydować się na porozumienie?

Rozdajemy schematy drzewa decyzyjnego (materiały dla nauczyciela) ► [PDF](#) z wpisanym problemem i dwoma możliwymi rozwiązaniami. Wyjaśniamy uczniom, że wejdą w rolę kolegialnej władzy państwowej, która zadecyduje o dalszych losach kraju.

Uczniowie indywidualnie wypełniają schematy. Prosimy wybrane osoby o odczytanie możliwych pozytywnych i negatywnych skutków każdej decyzji, a po wysłuchaniu wszystkich argumentów organizujemy głosowanie nad wyborem jednej z nich (jeżeli uczniowie podejmą decyzję o stłumieniu protestów siłą, wyjaśniamy, że władze się na to nie zdecydowały w obawie przed wybuchem wojny domowej). Po głosowaniu wskazujemy motywy, którymi kierowała się władza, podejmując decyzję o przystąpieniu do rozmów z opozycją.

Informujemy, że przebieg rozmów okrągłego stołu przedstawimy z wykorzystaniem dramy (materiały dla nauczyciela). Rozdajemy uczniom identyfikatory z nazwiskami rzeczywistych uczestników rozmów i prosimy, by na podstawie podrozdziału *Rozmowy okrągłego stołu* (s. 201–203) przygotowali inscenizację obrad oraz ich efektów. Pozostała część klasy przygotowuje się do poparcia strony rządowej lub opozycji, wykorzystując informacje z tego samego podrozdziału.

Po przedstawieniu obrad okrągłego stołu prosimy uczniów, by opowiedzieli się po wybranej stronie i ocenili zawarte porozumienie.

Następnie dzielimy klasę na grupy i wyjaśniamy, że różnymi metodami stworzą obraz rodzącej się III Rzeczypospolitej. Rozdajemy grupom instrukcje ► [PDF](#).

Grupa I

Sporządźcie mapę mentalną (materiały dla nauczyciela) przedstawiającą przemiany polityczne państwa polskiego w 1989 roku. Wykorzystajcie informacje z podrozdziału *Narodziny III Rzeczypospolitej* (s. 204).

Grupa II

Sporządźcie tabelę, w której porównacie ustroj PRL z ustrojem III Rzeczypospolitej. Wykorzystajcie informacje z podrozdziału *Narodziny III Rzeczypospolitej* (s. 204) oraz otrzymane materiały.

Grupa III

Przygotujcie krótką wypowiedź na temat kampanii wyborczej „Solidarność” przed wyborami z 1989 r. Wykorzystajcie informacje z infografiki (s. 205).

III. Podsumowanie

Inicjujemy dyskusję (materiały dla nauczyciela) na temat zmian, do jakich doszło w 1989 r. Zachęcamy uczniów do ich oceny pod względem słuszności decyzji o podjęciu rozmów przy okrągłym stole – zarówno z punktu widzenia władz, jak i opozycji.

Przed rozpoczęciem dyskusji należy przytoczyć różne współczesne opinie (historyków, świadków wydarzeń, uczestników) na temat obrad okrągłego stołu.

Metody kontroli

Ćwiczenie 3 (zeszyt ćwiczeń, s. 66).

Praca domowa

Ćwiczenie 2 (zeszyt ćwiczeń, s. 65).

Materiały dla nauczyciela

Drzewo decyzyjne

Metoda służy odnajdywaniu różnych rozwiązań danego problemu i dokonaniu wyboru rozumianego jako podjęcie decyzji w kwestii planowanego działania, ze świadomością wszystkich jego skutków.

Zastosowanie drzewa decyzyjnego pozwala uczniom dostrzec związki zachodzące między różnymi wydarzeniami i zaproponowanymi rozwiązaniami. Uzmysławia też, że każde przyjęte wyjście jest zawsze powiązane z różnorodnymi skutkami, a wpływ na podejmowanie decyzji mają również cele i wartości przyjęte przez osobę dokonującą wyboru. Metoda ta służy pobudzeniu myślenia łączącego się z tworzeniem hipotez, a także sprzyja samodzielnemu formułowaniu sądów.

Przebieg pracy:

1. Zdefiniowanie problemu w taki sposób, aby uczniowie mieli możliwość dokonania wyboru między co najmniej dwiema decyzjami.
2. Ustalenie celów i wartości.
3. Podanie kilku rozwiązań.
4. Określenie pozytywnych skutków każdego rozwiązania.
5. Określenie negatywnych skutków każdego rozwiązania.
6. Podjęcie decyzji.

Proces podejmowania decyzji może zostać przedstawiony w formie graficznej.

Drama

Jest to metoda, która polega na wchodzeniu przez ucznia w różne role, np. przedstawicieli różnych grup społecznych, ważnych postaci lub uczestników wydarzeń historycznych. Uczniowie improwizują, angażując ruch, mowę, myśli i uczucia – drama nie polega bowiem na odtworzeniu wcześniej napisanej i wyuczonej roli.

Dzięki identyfikacji z odgrywaną postacią uczniowi łatwiej jest zrozumieć określone postawy i zachowania ludzkie oraz ich motywy i konsekwencje. Ponadto drama pozwala doskonalić umiejętność pracy w grupie, rozwija efektywną komunikację i empatię, a także pobudza wyobraźnię historyczną.

Do najważniejszych technik dramowych należą:

- inscenizacja improwizowana,
- pantomima,
- poza,
- rzeźba,
- stop-klatka.

Mapa mentalna

Jest to metoda polegająca na graficznym przedstawieniu zagadnienia z wykorzystaniem pojęć, symboli, haseł i zwrotów kojarzących się uczniowi z danym zagadnieniem. Mapa mentalna pomaga w zebraniu i uporządkowaniu najistotniejszych informacji, w określeniu istniejących między nimi związków i zależności oraz w usystematyzowaniu uzyskanej przez ucznia wiedzy. Może też pełnić funkcję notatki zawierającej najważniejsze informacje z lekcji.

Przebieg pracy

1. Nauczyciel dzieli klasę na grupy i każdej z nich przekazuje materiały potrzebne do wykonania mapy.
2. Następnie przedstawia zagadnienie do omówienia lub formułuje problem do rozwiązania. Uczniowie zapisują w centralnej części mapy słowo (pojęcie kluczowe).
3. Uczniowie w grupach przygotowują swoje skojarzenia z podanym słowem (pojęciem) w formie haseł, rysunków lub symboli, a następnie porządkują je i umieszczają na mapie w taki sposób, aby ukazać istniejące między nimi związki i zależności.
4. Grupy prezentują wykonane przez siebie mapy.
5. Nauczyciel podsumowuje pracę grup i ocenia zaprezentowane mapy

Dyskusja

Metoda polegająca na wymianie zdań lub poglądów na dany temat między nauczycielem a uczniami lub między uczniami. Punktem wyjścia dyskusji jest odmiennosc stanowisk osób (obozów) biorących w niej udział, natomiast jej celem – znalezienie rozwiązania, które będzie możliwe do zaakceptowania przez wszystkie strony uczestniczące w dyskusji.

Stosowanie tej metody umożliwia porządkowanie, systematyzowanie i utrwalanie zdobytej wiedzy, a także wzbogacanie jej o nowe elementy. Ponadto pozwala ona na doskonalenie umiejętności budowania dłuższej wypowiedzi ustnej, uczy właściwej argumentacji, obrony własnego stanowiska oraz krytycznego myślenia. Z kolei aspekt wychowawczy dyskusji polega na budowaniu odpowiednich relacji między rozmówcami – liczenia się z opinią drugiej osoby, uznawania argumentów strony przeciwnej, jeśli są słuszne, czy lepszego rozumienia innych.

Duże znaczenie dla właściwego przebiegu dyskusji ma prowadząca ją osoba. Do jej zadań należy zaproponowanie zasad, na jakich odbywać się będzie wymiana poglądów, egzekwowanie tych zasad, kierowanie przebiegiem dyskusji, udzielanie głosu uczestnikom, podsumowanie pojawiających się ustaleń oraz sformułowanie ostatecznych wniosków.

Zasady poprawnie prowadzonej dyskusji:

- nieprzerywanie sobie wypowiedzi,
- wzajemne słuchanie się uczestników,
- przestrzeganie określonych ram czasowych wypowiedzi,
- atakowanie problemu, a nie przeciwnika,
- dopuszczanie do głosu innych uczestników.